DE BOTERWET.

De geschiedenis der zoogenaamde Boterwet, officieel genaamd »de wet houdende bepalingen tot voorkoming van bedrog in den boterhandel», is zeer eenvoudig. In de laatste jaren, ongeveer na 1876, is de uitvoer van natuurboter uit Nederland en zijn de prijzen van dat product op de buitenlandsche markten, meer speciaal op de Engelsche, vrij sterk gedaald. Dit was zeer nadeelig voor onze boterboeren niet alleen, maar ook voor de landeigenaren, want toen de boterprijzen daalden verminderde de veestapel en dit oefende een drukkenden invloed op de waarde van het land. Aan dien achteruitgang van den natuurboter-handel is voor een groot deel toe te schrijven de daling van de landprijzen. Als men nu aan de boeren vroeg: hoe komt dat toch? Dan weerklonk het in koor: »dat komt van de margarine; dat smerige goed bederft de markt.» Ach ja: dit begreep iedereen; vroeger kende men geen margarine, thans wordt zij in groote hoeveelheden gefabriceerd: de margarine dus was oorzaak van den ondergang van onze boterboeren! Luide stemmen verhieven zich om maatregelen tot verbetering van den toestand en dit gaf aanleiding tot een meer nauwkeurig onderzoek, waardoor aan den dag kwam, dat ja de margarine-fabricage veel afbreuk deed aan de natuurboter, maar dat onze boertjes ook wel wat op hun kerfstok hadden. Het onderzoek is bepaald geopend met een zeer ongunstige stemming jegens de fabrikanten van kunstboter; dit blijkt uit den toon

van verschillende stukken en geschriften, doch allengs is daarin verandering gekomen en de margarine-fabrikanten kunnen gerust zeggen: »wat de menschen ten kwade hebben gedacht heeft Gode ten goede gedacht.» Zij zijn gebleken eerlijke menschen te zijn en vele boeren: bedriegers. De fabrikanten brachten in den handel: kunstboter of margarine 1ste, 2de, 3de, enz. qualiteit en naar gelang van de qualiteit was de prijs, en die boter was, iedere soort volgens qualiteit, een werkelijk uitstekend product. De meest bekwame en vertrouwbare geleerden en hygienisten hebben ronduit erkend, dat de kunstboter is een goed, voedzaam en goedkoop volksvoedsel. Dat fabriekaats vond dus ruimen aftrek zoowel op de binnen- als buitenlandsche markten.

Gelijktijdig nam de aanvoer van vreemde boter op de Londensche markt, die in casu als hoofdmart moet worden aangenomen, sterk toe en verbeterde in vele landstroken de behandeling. De prijzen b.v. voor de Deensche boter stegen, die voor de Hollandsche daalden, maar onze boeren gingen over het algemeen voort op de voorvaderlijke wijze te produceeren en trokken met hunne gewone zelfgenoegzaamheid de schouders op voor ieder die over een betere wijze van bewerking, behandeling, verzending enz. sprak en onze landbouwers vooral mogen zich ter harte nemen de woorden van mr. A. Beaujon uit zijn «Handel en Handelspolitiek»: «Waar landbouw en nijverheid wars zijn van inspanning tot productieverbetering, daar baten geen spoorwegen, geen kanalen, geen technisch onderwijs.» Nu is het zeker, dat de groote boterboeren, die hunne producten naar de groote markten leveren, althans niet hebben geknoeid, maar werkelijk steeds een uitmuntend product hebben geleverd, dat evenwel door toepassing van de nieuwere methodes nog prijswaardiger had kunnen worden gemaakt. Wij hebben echter een groot aantal kleinere boeren en deze hebben zich bijna altijd aan knoeierij schuldig gemaakt. Laat

onze huismoeders spreken! Slecht gewicht? Ja daar moet men altijd op passen! En dan: te veel zout, te veel water, te veel wei, te sterk gekleurd! enz. enz. Altijd pogingen om voor zooveel mogelijk geld zoo weinig mogelijk goede waar te leveren. Ik ben overtuigd dat menige huisvrouw in haar boter bestanddeelen gevonden heeft, waarover zij maar niet eens heeft gesproken om geen afkeer te verwekken. Toen nu de margarine in den handel kwam was er een heerlijk bestanddeel tot bijmenging gevonden, waarvan de kleine boeren en de boterverkooopers in het klein zich gretig meester maakten. Het schijnt een onbetwistbaar feit, dat met margarine vermengde natuurboter als zuivere natuurboter naar de buitenlandsche markt is verkocht, maar niet minder zeker is, dat menige Haagsche en Amsterdamsche croesus die smulde aan zijn heerlijke Delftsche boter zich te goed deed aan fijne margarine en gelukkig is het hem evengoed bekomen als zoo menig plakje paardenrookvleesch en boutje kattenhaas, dat hij met zwarte-bessenport of kruisbessen champagne heeft besproeid, terwijl hij een diepzinnige beschouwing hield over het ongepaste en strafwaardige om bv. cacao-boter, boter-olie, eikel-cacao, pee-koffie, koffie-stroop enz. te verkoopen. In de mindere klassen kreeg men natuurlijk nog veel meer verknoeide boter en dan dikwijls inferieure natuurboter vermengd met kunstboter, niet om de laatste door de eerste te verbeteren, maar omgekeerd om die slechte natuurboter door bijvoeging van margarine eetbaar te maken, want — en dit mag wel worden opgemerkt — de boterfabrikanten mengen bij de margarine om deze mooi te krijgen, wel natuurboter, maar deze is zoo uitstekend, dat de meeste fabrikanten van de beste Deensche natuurboter koopen tot bijmenging in de margarine en die van onze boeren niet eens goed genoeg vinden. Mij is verzekerd door een fabrikant dat de fabrikanten natuurlijk aan de Friesche boter de voorkeur zouden

geven, omdat deze veel verscher en met minder transportkosten te verkrijgen is, maar waarvan de aroma nog zooveel minder is dan in de Deensche boter dat deze voor bijmenging veel verkieslijker is, niettegenstaande de bezwaren van het verdere transport. Intusschen is in de steden deze toestand ontstaan dat in vele gezinnen in den zoogenaamden burgerstand en daaronder zeer gegoe-den, met volkomen wetenschap margarine of met margarine vermengde boter gebruikt wordt. Bij ervaring weet ik, dat huismoeders, die het volstrekt op een cent niet aankomt, eenvoudig aan haar boterleverancier opgeven hoeveel zij besteden willen voor haar boter. »Om altijd / 1 à / 1.30 voor boter te betalen is mij met mijn gezin te veel,» vertelde mij eene dame, »en nu bepaal ik 70 à 80 cent naardat de prijs van de beste boter is; ik weet dus zeer goed dat we een groot deel kunstboter krijgen, maar proef zelf maar of ge er iets van kunt merken.»

Zulk een toestand moest natuurlijk voor de eigenlijke boterboeren hoe langer hoe erger worden, voor de fabrikanten hoe langer hoe beter en het publiek was gebaat en ziehier een zaak die wel opmerking verdient: heeft het publiek geklaagd? Hebben de verbruikers aange-drongen op wettelijke voorziening? Hebben zij zich be-klaagd over bedrog, over knoeierij en afzetterij? Enkele stemmen hebben zich wel doen hooren om althans zekerheid te hebben omtrent de waar die men kocht, maar over het algemeen hebben de verbruikers zich vrij kalm gehouden, doch de boterboeren hebben moord en brand geroepen en eindelijk heeft de Landbouwcommissie zich hun lot aangetrokken. Het door haar aan de regeering uitgebrachte verslag met voorstellen om maatregelen tegen de knoeierijen in den boterhandel te nemen, moge van haar standpunt beschouwd, zeer gematigd zijn, te ontkennen is het niet, dat de commissie nog al tegen de margarine-industrie was, die zij beschouwt als zeer nadeelig voor de productie van natuurboter. Het ten-

gevolge van dat rapport door de regeering aangeboden wetsontwerp berustte op nog gematigder zienswijze, want het ging uit van de overtuiging, dat de kunstboter slechts in de derde plaats als een oorzaak voor den achteruitgang der prijzen van de natuurboter moest worden aangemerkt en in de eerste plaats daarvoor moeten gelden: de algemeene achteruitgang van den prijs der landbouwproducten en de ongelijkmatige bereiding van de natuurboter. De pourparlès tusschen de regeering en de Tweede Kamer hadden ook nog enkele verzachtingen en verbeteringen tengevolge, evenzeer als de parlementaire debatten die nu en dan inderdaad een karakteristieke tint kregen en zoo is er dan ten slotte een tamelijk zachtmoedig wetje in de wereld gekomen «om de gestoorde rechtsorde te herstellen.» Dit is althans één van de vele grootsche bedoelingen aan dezen nederigen wettelijken maatregel toegeschreven, die, na veel begrips- en spraakverwarring is tot stand gekomen en hoogstwaarschijnlijk wel voor altijd zal blijven een van de zonderlingste producten door de wetgevende macht in Nederland voortgebracht. De uiterst logische gedachtengang waarop het is gebaseerd komt ongeveer zoo uit: de boterprijzen dalen; de margarine is een uitstekend product; de fabrikanten knoeien niet, de boterboeren knoeien wel, ergo moet margarine geen boter mogen heeten.

Men zou eer zeggen: boter mag geen margarine heeten!

Even logisch als de gedachtengang waarop de voorgestelde wettelijke maatregelen rustten was de daarbij gevoegde toelichting waarin de minister nog bitter worstelde tusschen protectionisme en vrijhandelsstelsel. De margarine wordt geroemd en geprezen als voor de volksvoeding van groote waarde en toch wil de minister — zooals hij uitdrukkelijk verklaart, — de boterboeren beschermen tegen eene mededingster die niet «met rechtmatige wapenen strijdt.»

't Is een voortdurend hinken op twee gedachten. Nu eens

heet het: « Ontkend kan het niet worden, dat de handel in boter, die volkomen te goeder trouw gedreven wordt, door de voorschriften dezer wet aan eenige bezwarende bepalingen zal worden onderworpen. Maar deze vloeien uit den aard der zaak voort... »

«En voorts moet hierbij niet uit het oog worden verloren, dat de belanghebbenden bij de productie en den handel van echte boter vrij algemeen op het stellen van dergelijke bepalingen aandringen. Het kan echter niet worden ontkend, dat, zoo al niet hier te lande, dan toch elders de voorstanders van de hierboven voorgedragen beginselen deze wel eens ingang hebben trachten te verschaffen door de verdiensten der margarine-nijverheid in de schaduw te stellen en belemmerende bepalingen aan te bevelen om den bloei dier nijverheid tegen te gaan. De ondergeteekenden vertrouwen, dat hunne voorstellen het bewijs leveren, dat eene dergelijke gezindheid hun ten eenenmale vreemd is. »

Die wijfelmoedigheid is trouwens zeer verklaarbaar. Het is een waarheid, dat de bloei van den landbouw voor een land een zegen is. Alles dus wat kan worden gedaan om zijne ontwikkeling te bevorderen mag niet worden verzuimd, wanneer dat slechts kan geschieden door middelen die de algemeene volkswelvaart niet in andere opzichten zouden kunnen benadeelen. In hoeverre dit bij eenig ingrijpen door wettelijke bepalingen het geval kan zijn is niet gemakkelijk te beoordeelen omdat men maar al te zeer geneigd is af te gaan op hetgeen ieder in het oog valt, terwijl bij de toepassing van een oeconomischen maatregel vooral het: *ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas* van Bastiat moet worden herinnerd. De welvaart van den landbouw nu moge aan velen ten goede komen, de bloei van een groote industrie doet zich meestal in nog ruimer kring gevoelen. Ten aanzien van de margarine-fabricage in ons land werden mij door een fabrikant de volgende globale cijfers

verstrekt omtrent hetgeen in den kunstboterhandel omgaat en die zeer geschikt zijn om te doen zien, dat door de margarine veel geld wordt verdiend door niet rechtstreeks belanghebbenden.

Jaarlijks worden verbruikt:

neteldoek voor een waarde van	f	350,000
mandenwerk	»	340,000
vaten en kuipwerk	»	650,000
kisten	»	100,000
papier en perkament	»	30,000
hoepels	»	25,000
Diversen als: blikjes, spijkers, touw en werk- gereedschap enz. enz.	»	75,000
	f	<u>1,570,000</u>

Voorts wordt berekend voor smid, timmerman,

loodgieter, voor vernieuwing en onderhoud

van werktuigen	»	100,000
Binnenlandsche vrachten per spoor en te water. »		350,000
Arbeidslooien	»	500,000
	f	<u>2,520,000</u>

Hierbij komen onderscheidene posten voor, die ook voor de bereiding van en den handel in natuurboter in rekening zouden komen, maar belangrijk zijn in den margarinehandel, vooral ook de aanzienlijke sommen die besteed moeten worden voor den aanvoer der grondstoffen en waardoor dus door importeurs, cargadoors, makelaars, commissionairs enz. veel wordt verdiend. De omzet in geld aan de bankiershuizen voor de binnenlandsche productie van margarine wordt geschat op 55 millioen gulden. Hierbij voege men nog eens de colossale uitgaven voor pakhuishuur, weeglooien, administratie- en reiskosten, patent en zoutbelasting en men zal zich een denkbeeld kunnen vormen van hetgeen de margarine-industrie voor Nederland beteekent en dat aan haar bestaan en bloei nog al wat gelegen is.

De positie der regeering was dus zeer moeilijk. Zij

heeft de boeren en de fabrikanten even lief, hoewel zij aan de natuurboter toch wel boven de kunstboter de voorkeur geeft. Evenwel zij vat ook allengs het doel en de strekking van haar voorstel scherper op; uit de debatten wordt het duidelijker waar het heen moet om de zaak tot een goed einde te brengen en als de minister van Waterstaat opstaat om het ontwerp in het openbaar te verdedigen dan houdt hij een redevoering: klaar, duidelijk, vrij van iedere weifeling, overtuigend en wel-sprekend. De bedoeling is nu zeer duidelijk geworden en komt eenvoudig hierop neer: de knoeierijen van de kleine boeren en de verkoopers te bestrijden, door verbod om onder den naam van boter zoodanig artikel te verkoopen waarbij andere bestanddeelen die er niet in hooren zouden zijn gemengd.

Art. I luidt: «In den zin dezer wet is boter het vet-artikel, waarin behalve zout en kleursel, geen andere bestanddeelen voorkomen, dan die van melk afkomstig zijn, en is surrogaat van boter het vetartikel dat geen boter is, maar daarop gelijkt en dienen kan om haar te vervangen.»

De wet «tegen bedrog in den boterhandel» sanctionneert dus tot zekere hoogte vervalsching, want bijvoeging van kleursel is vervalsching. In het Handboek der Vervalschingen van Dr. Hermann Klencke leest men op p. 41: «Zeer veel boter wordt geverfd of gekleurd, waartoe onderscheidene stoffen gebezigd worden, die niet allen van een onschadelijken aard zijn.» Onder die kleurstoffen worden aangegeven: kurkuma, orlean, cretonageel (een kunstmatig surrogaat van saffraan) en chroomgeel. Dr. Erisman in zijn «Gezondheidsleer voor alle standen» noemt onder de bestanddeelen van boter geen kleursel op. In het voorstel van de regeering kwam het woord kleursel niet voor, dat door een amendement is opgenomen zonder dat uit de discussies blijkt waarom. Zout is althans een noodzakelijk bestanddeel, maar kleurstof is niets dan

bedrog. In de Engelsche wet is het echter ook opgenomen zoodat van de zijde van Engeland geen bezwaar tegen het kleursel is te voorzien en dat is voldoende voor ons: wij moeten vooral aan de eischen der Engelsche markt kunnen beantwoorden.

De natuurboter mag dus volgens de bepaling der wet worden vervalscht met kleurstof, maar met geen margarine. Ziedaar een hoogst immoreel beginsel, een schande voor deze wet. Kleurstof: waar is de grens? Men kan een zeer zachte kleurstof nemen, waarvan zeer veel noodig is om een gewone tint te krijgen zoodat de boter een aanmerkelijke hoeveelheid stoffen kan bevatten: water, zout en kleursel en volkomen beantwoorden aan de bepalingen der wet. De groote boterboeren zullen nu evenmin gaan knoeien als vroeger, maar wat heeft dan nu het publiek voor zekerheid dat het goede boter koopt en hoe zal deze wet gunstig kunnen werken voor de verbetering der boterprijzen? Het is immers duidelijk dat men de voorkeur zal geven aan goede margarine, met de wetenschap dat het margarine is, boven boter waarin allerlei vreemde bestanddeelen zich kunnen bevinden.

Art. 2 bepaalt: «Het is verboden een surrogaat van boter te leveren of het in een winkel of op eenige andere openbare verkoopplaats voorhanden te hebben, indien niet op de verpakking of bij gebreke daarvan op de waar zelve, het woord margarine, of, is de waar niet uit oleo-margarine bereid, het woord surrogaat in duidelijke letters voorkomt.»

De afmeting der letters zal door den minister worden bepaald.

Als men dus eenig vetartikel wil verkoopen, dat geen boter is, maar er op gelijkst en dienen kan om haar te vervangen dan moet het gemerkt zijn als «margarine» of «surrogaat.» Wanneer is een vetartikel boter, margarine of surrogaat? Ziedaar wat moeilijk te beantwoorden is, ongelukkigerwijs het allermoeilijkst voor boter. Sur-

rogaat — van boter altijd — is een vetartikel dat niet uit oleo-margarine is bereid. Bestaat dit? Ik lees op pag. 161 van het Handboek van Dr. Klencke: «De vette oliën worden uit zaden en vruchten gekregen; zij zijn min of meer dik-vloeibaar en bestaan in het algemeen uit oleïne, stearine en margarine.»

Pag. 189: «Zuivere reuzel bestaat scheikundig uit stearine en oleïne. Dikwijls vindt men er ook margarine en palmitine in.»

Uit een en ander blijkt m.i. duidelijk, dat het dikwijls zeer moeielijk zal zijn uit te maken wanneer eenig artikel is surrogaat, margarine of boter en officieel is het erkend, dat om de vervalsching met margarine zeker te kunnen constateeren eene bijmenging van 25 percent noodig is. Dus een artikel dat 25 percent margarine en dan nog eenige percenten zout, water en kleurstof bevat zal volgens de bepalingen der wet, als boter kunnen worden verkocht! En om zoowel het een als het ander te kunnen constateeren is noodig een scheikundig onderzoek! Onderscheidene Engelsche rechters moeten reeds geweigerd hebben uitspraak te doen op grond van de margarinewet, nadat door een Engelsch scheikundige een onderzoek in Denemarken is ingesteld. Deze geleerde verklaarde zelfs in onder zijn oogen gefabriceerde natuurboter margarine te hebben gevonden, altoos volgens zijn chemisch proces.

De minister van Waterstaat stelde zich als gevolg van deze wet voor «dat gedurende korten tijd een kleine vermindering in het gebruik der margarine zal plaats hebben, omdat zij die thans dat product reeds gebruiken maar onder den naam van boter, een zekeren tijd noodig zullen hebben om, zooals men het in Engeland noemt, te worden *educated*.»

«Die tijd — zoo ging de minister voort — behoeft niet lang te zijn. In Engeland is het ongeveer een jaar geweest en ik ben overtuigd, dat het hier niet langer

zal duren. Is dit het geval, dan zullen twee krachtige industrieën niet op oneerlijke maar op loyale wijze met elkander concurreeren. De margarine-boter zal de natuurboter dwingen om het gehalte van haar product te verbeteren, want alleen daardoor kan de natuurboter haar standpunt tegenover de margarine-fabricage ophouden. De margarine-fabrikanten zullen evenzeer verplicht zijn goede waar te leveren. Doen zij dit niet, dan zijn zij niet bij machte om mindere qualiteiten van natuurboter te verdringen. Dat is dus beider roeping. Ik geloof dat beide industrieën aan die roeping zullen beantwoorden en dat wij na korten tijd zullen ontdekken dat de verplichting om elk onder eigen naam te strijden voor beide nuttig is geweest.»

Ten aanzien van de verhouding, tusschen de natuurboter en de margarine kan de beschouwing van den minister juist wezen en 't is te hopen, dat zij dit zal blijken te zijn. In zoover kan de wet gunstig werken, dat het vertrouwen op de buitenlandsche markt herleeft indien althans voor een goede naleving der bepalingen wordt gezorgd — wat wel zeer bezwaarlijk zal blijken te zijn — maar of eigenlijk het misbruik waartegen de wet in het bijzonder heet gericht te zijn zal worden geweerd is zeer twijfelachtig. In dat opzicht heeft de heer de Savornin Lohman het gevolg van deze wet zeer juist geschetst. «Wij bestrijden — zeide hij — hen die als boter verkoopen, wat geen boter is. Welnu, die menschen zetten thans geen merk op hunne waar, en zullen dat ook later, wanneer deze wet wordt aangenomen, niet doen. De boterknoeier zal even als nu zijn potje margarine aanbieden zonder dat er iets op staat en men zal het te goeder trouw als boter aannemen. Het groote publiek toch leest deze wet niet, hoe lang wij er over praten en zal dus naar geen merk vragen. De ontwikkelde klassen zullen dit zich zelven te wijten hebben. Maar de kleine man — waarvoor wij ons tegenwoordig zoo gaarne

interesseeren — kan natuurlijk deze wet niet bestudeeren, en zal dus voortgaan met margarine te betalen tegen den koopprijs van boter.» Dit te voorkomen zou eerst dan mogelijk zijn indien het gehalte van het artikel gemakkelijk kon worden geconstateerd, maar het is toch zeer waarschijnlijk, dat vervolgingen op grond van deze wet althans na verloop van eenigen tijd zeer weinig zullen voorkomen. Men stelle zich een politie-man in functie voor. Daar komt een boertje aan met eenige potjes boter:

— « Wat heb je daar? »

— « Boter meneer. »

— « 't Mocht wat, boter, 't is margarine. »

— « Nou dan weet uwes het beter dan ik. »

De politie-man neemt een monster, dat verzegeld moet worden.

Hoe hij dat moet aanleggen? In het artikel 6 is sprake van een papier. Bij een temperatuur zooals wij in dit heerlijke voorjaar al beleefd hebben bestaat er dan veel gevaar dat het monster door de vingers druipt en zouden de surveilleerende ambtenaren wel mogen worden voorzien van speciale potjes of blikjes om monsters boter op te nemen. Hoe dit nu zij: laat ons aannemen dat onze politie er in slaagt behoorlijk verzegelde monsters te verkrijgen en daarvan proces-verbaal op te maken. Het monster wordt opgezonden aan den ambtenaar van het openbaar ministerie, die het laat onderzoeken door de aangewezen deskundigen. Eenige dagen later volgt het bericht, dat het monster boter was in den geest der wet, dus misschien wel vermengd met 25 pCt. margarine, een massa zout, water en kleurstof, doch geen aanleiding gevende tot beboeting; de boer zegeviert en de politie wordt slapper in haar toezicht, want wanneer zij eenige malen in het ongelijk wordt gesteld, verzwakt haar zelfvertrouwen en ze krijgt een angst voor boter, waarnaar zij weldra niet meer omziet. Zij zal bepaald voorliefde voor margarine krijgen, want

dat is een goed artikel waarmee zij geen last heeft en zelfs zal zij surrogaat nog boven boter gaan prefereeren want «surrogaat» is eigenlijk het gemakkelijkste artikel dat men zich denken kan. Verbeeldt u: surrogaat is ieder artikel dat op boter gelijkt en dienen kan om haar te vervangen. Wat dit nu voor goed is hangt af van de particuliere opinie van iederen verkooper, want er is geen wetsduiding van en dus kan geen straf worden toegepast. Als men dus in 't vervolg een potje of blikje «surrogaat» koopt dan is er iets in dat op boter gelijkt en dient om haar te vervangen. Het denkbeeld echter dat als erkend handelsartikel straffeloos niet alleen, maar zelfs onder de uitdrukkelijke bescherming der wet iets mag worden verkocht dat de grootste knoeierij en smeerslapperij kan bevatten is een allervreemdste, misschien geheel éénig verschijnsel in de *codices* van alle volken der aarde; men zou zeggen dat bijna geen sterker verkrachting der beginselen van handelsrecht mogelijk is. Ieder die nu iets weet uit te denken dat op boter gelijkt, smakelijk is en goedkoop, kan veel meer geld verdienen dan ooit een margarine-fabriekant heeft kunnen droomen en er zijn speculanten genoeg, die het publiek kennende, weten hoe het door een mooi papiertje en een goed smaakje te verlokken is, zoodat het volstrekt niet te verwonderen zou zijn als een potje «surrogaat» nog als een délicatesse op de tafels der rijken verscheen.

Zoowel de regeering als de Kamer hebben herhaaldelijk in allerlei variaties en toonschalen verzekerd: de boterboeren liggen ons het naast aan het hart, maar wij zijn de margarine-fabriekanten toch zóo genegen dat wij hen geen kwaad willen doen; integendeel deze wet moet strekken om de industrieën van boter en margarine naast elkander te doen bloeien.

Als dit nu oprecht gemeend was dan had ook de verkoop van ieder ander artikel dat voor boter kon doorgaan moeten worden geweerd. Men qualificeert boter als

het vetartikel uit melk bereid; margarine als het vetartikel uit oleomargarine vervaardigd en had nu moeten zeggen: *tertium non datur*: wat buitendien is is uit den Booze. De verbruikers hadden dan kunnen kiezen tusschen boter of margarine als zij een artikel wilden hebben dat eenige waarborgen voor deugdelijkheid zou aanbieden, want voor die van de boter zal de wet waken en voor die van de margarine de fabrikanten en welke waarborg in dit geval de beste is zal de ondervinding leeren, maar te betreuren is, dat aan het publiek ook nog een derde vetartikel zal kunnen worden aangeboden: «surrogaat», waaraan geen enkele waarborg verzekerd is, een soort vogelvrij verklaard en toch wettig erkend artikel dat aanleiding kan geven tot de grofste afzetterij.

Het feit is echter verklaarbaar. De regeering was uitgegaan van het systeem: er is maar een vetartikel dat aanspraak kan maken op den naam van boter; dit is uit melk bereid; alle andere vetartikelen zijn surrogaten en moeten onder de margarine worden gerangschikt. Deze redeneering ging volkomen op, maar in den loop der discussies bleek zij te hard jegens de margarine-fabrikanten, omdat onder den naam «margarine» alle andere surrogaten konden worden verkocht. Dit bezwaar deed de regeering besluiten voor «margarine» een eigen definitie aan te nemen, maar toch behield zij de surrogaten, die zij had moeten loslaten zoodra de margarine een erkend artikel tegenover de boter werd. Nu is het waar, dat Homerus wel eens sliep, maar hij werd ook weer wakker en zoo is het wel waarschijnlijk dat onze wetgevende macht niet verder zal gaan op den ingeslagen weg maar daarop zal terugkeeren, want anders is de vrees niet ongegrond, dat we specialiteiten zullen worden op het gebied van den handel in surrogaten.

Trouwens met de innigste overtuiging omtrent de goede bedoelingen en de nuttige strekking van deze wet, is haar

bedenklijk karakter niet te loochenen. Zij past in ons stelsel van staatsbestuur en wetgeving niet. Laat het doctrinaire beginsel, om geen uitzonderingswetten in te voeren in zooverre los, dat men die voor bijzondere gevallen van algemeen nut wil aannemen dan gaat het toch wat ver om een wet te maken voor één artikel en daarbij nog wel te regelen de verkoop van het surrogaat van dat artikel. Met het oog hierop vooral is het jammer dat de regeering niet is getrouw gebleven aan haar oorspronkelijk denkbeeld om wettelijke bepalingen in te voeren voor den handel in surrogaten, die in zoo verschillende vormen worden aangeboden. Daarbij zou zij waarschijnlijk zijn uitgegaan van het denkbeeld om den verkoop van surrogaten en dus ook de vervaardiging er van zooveel mogelijk te bestrijden, vooral wanneer zij mochten bevatten voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen, terwijl thans de door de wet beschermde natuurboter en haar surrogaten zoodanige bestanddeelen kunnen bevatten. Het is waar: indien men meent, dat boter schadelijke kleurstoffen bevat dan kan eene vervolging op grond der bepalingen van het wetboek van strafrecht worden ingesteld en dan zal het chemisch onderzoek op andere wijze geschieden, maar zoodoende wordt de waarborg voor de zuiverheid der boter zoo bezwarend dat men er zich liever niet om zal bekommeren.

Als utiliteits-maatregel zou het veel verkieslijker zijn geweest indien ware bepaald, dat boter ook als zoodanig moest worden gemerkt. De opmerking is niet ongegrond, dat de fabrikanten van margarine de vermelding van dat woord eenvoudig behoeven weg te laten om hun waar voor boter te doen doorgaan. Eigenlijk dus een negatieve overtreding, geen daad, terwijl indien de vermelding van «boter» ware geëischt een positieve handeling noodig was geworden om de overtreding te begaan. Dit maakt inderdaad een groot verschil.

Of nu de goede bedoeling van de wetgevende macht

om onze natuurboter weder in eere te herstellen zal worden bereikt zal grootendeels van de boeren zelven afhangen. Het ontbreekt waarlijk niet aan pogingen om hen behulpzaam te zijn en voor te lichten; zij gaan echter veelal uit van personen die geen bestaan, althans niet uitsluitend, in de boterproductie vinden en die met opoffering van geld en moeite het voorbeeld geven hoe geproduceerd moet worden om een uitstekend product te krijgen, zooals b v. door den Voorzitter der Noord-Brabandsche Maatschappij van Landbouw, den heer van Ryckevorsel te Vught en onderscheidene andere heeren. Ook de noodzakelijkheid tot samenwerking en coöperatie wordt ernstig betoogd ten einde te bewerken dat voor den uitvoer groote hoeveelheden van éézelfde uitstekende qualiteit worden verkregen. Daarop vooral ook komt het aan, want of al weinigen goede boter en velen mindere of slechte qualiteit aan de markt brengen helpt niet, de laatsten bederven het voor de eersten mede. Dit schijnt de voorname kracht van de Deensche boter te zijn, dat in Denemarken algemeen goed wordt geproduceerd. Het moet vooral ook in het oog worden gehouden — ik weet dit van hen zelf — dat vele boeren geen beter product dan zij tot nogtoe voortbrachten willen maken en de Deensche bewerking niet willen invoeren omdat zij komijnekaas maken en er de voorkeur aan geven boter te maken van iets minder fijn gehalte en dan nog komijnekaas, dan alleen boter. Daaraan is het toe te schrijven dat de Friesche boter in vetgehalte en aroma het nog wint van de boter uit de streken waar komijnekaas wordt gemaakt en dus is het duidelijk dat deze boter het verre tegen de Deensche moet afleggen en door deze wet niets wordt gebaat. In dit opzicht verkeeren dus de boeren in een ongunstige positie tegenover de margarine-fabrieken, die op groote schaal goede waar voortbrengen en hierbij verdient opmerking, dat die fabrieken aanzienlijke hoeveelheden melk verbruiken, die

aan de productie van natuurboter worden onttrokken, zoodat indien de boterboeren van de bepalingen der nieuwe wet vruchten willen plukken zij zich zooveel mogelijk zullen moeten verstaan om tot de productie van groote hoeveelheden uitstekende boter te geraken en die in nette, zuivere en aanlokkelijke verpakking aan de markt te brengen.

De fabrikanten kennen de waarde van Langendijks gezegde:

"Wie zijn waar weet op te pronken,
Nae den eisch en nae den tyd
Doet den kooper daer op lonken
En hy raekt zijn waeren quijt."

Daarin ook zijn de boeren niet met hun tijd meegegaan en moeten zij rekening houden met de eischen van de koopers. Doen zij het één zoowel als het ander dan is er geen twijfel aan of onze uitstekende inlandsche boter zal weer geheel in eere komen zoowel op de buitenlandsche markten als voor het binnenlandsche verbruik. Zij die het betalen kunnen zullen gaarne de zuivere goede waar gebruiken, die echter voor velen te duur zal zijn, zoodat het verbruik van goede margarine zal toenemen naar gelang de boterprijzen zullen stijgen. Dit kunnen de gevolgen zijn van de nieuwe boterwet.

Vlijmen.

W. J. N. LANDRÉ.